ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 7ης Νοεμβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Άρθρο 7, παράγραφος 1 – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Εξουσίες και υποχρεώσεις του εθνικού δικαστή – Πρώτο ένδικο βοήθημα που άσκησε ο καταναλωτής ενώπιον του δικαστηρίου της έδρας του επαγγελματία χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου και χωρίς τη συμμετοχή του ίδιου στη συζήτηση – Δεύτερο ένδικο βοήθημα που άσκησε ο καταναλωτής ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου της κατοικίας του με τη συνδρομή δικηγόρου – Δεδικασμένο – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αποτελεσματική δικαστική προστασία του καταναλωτή»

Στην υπόθεση C-178/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunalul Specializat Mureș (ειδικό δικαστήριο Μούρες, Ρουμανία) με απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Μαρτίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

ERB New Europe Funding II

κατά

YI,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους N. Jääskinen (εισηγητή), πρόεδρο του ένατου τμήματος και προεδρεύοντα του όγδοου τμήματος, M. Gavalec και Z. Csehi, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η ERB New Europe Funding II, εκπροσωπούμενη από την A. M. Lefter, avocată,

– η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Chicu και την E. Gane,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την S. Šindelková, τον M. Smolek και τον J. Vláčil,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον A. Biolan και τον N. Ruiz García,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), καθώς και της εικοστής τρίτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας αυτής και της αρχής της αποτελεσματικότητας.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της ERB New Europe Funding II (στο εξής: ERB), εταιρίας είσπραξης απαιτήσεων, και του καταναλωτή YI, σχετικά με τον καταχρηστικό χαρακτήρα ορισμένων ρητρών περιλαμβανομένων σε σύμβαση πίστωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η εικοστή τρίτη και η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 έχουν ως εξής:

«[Εκτιμώντας:] ότι τα άτομα ή οργανισμοί που, σύμφωνα με την νομοθεσία ενός κράτους μέλους, έχουν έννομο συμφέρον να προστατεύουν τον καταναλωτή, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα προσφυγής κατά των συμβατικών όρων που συντάσσονται με σκοπό τη γενικευμένη χρήση μέσα στις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές, και ειδικά κατά των καταχρηστικών ρητρών, είτε ενώπιον δικαστικής αρχής είτε ενώπιον διοικητικού οργάνου που είναι αρμόδιο να αποφασίζει για τις καταγγελίες ή και να κινεί τις κατάλληλες δικαστικές διαδικασίες· ότι αυτή η δυνατότητα δεν συνεπάγεται πάντως εκ των προτέρων έλεγχο των γενικών όρων που χρησιμοποιούνται σε δεδομένο οικονομικό τομέα·

ότι οι δικαστικές αρχές και τα διοικητικά όργανα [των κρατών μελών] πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα ώστε να θέτουν τέρμα στην εφαρμογή των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται με τους καταναλωτές […]».

4 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Το ρουμανικό δίκαιο

Ο νόμος 193/2000 περί καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ επαγγελματιών και καταναλωτών

5 Το άρθρο 1 του Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (νόμου 193/2000 περί καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ επαγγελματιών και καταναλωτών), της 6ης Νοεμβρίου 2000 (αναδημοσιευθέντος στη *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 543 της 3ης Αυγούστου 2012), προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ επαγγελματιών και καταναλωτών για την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών πρέπει να περιλαμβάνει συμβατικές ρήτρες διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή, εύληπτο και κατανοητό, ούτως ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να αντιληφθεί πλήρως το νόημά τους χωρίς την ανάγκη εξειδικευμένων γνώσεων.

2. Σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς την ερμηνεία των συμβατικών ρητρών, αυτές θα πρέπει να ερμηνεύονται υπέρ του καταναλωτή.

3. Απαγορεύεται στους επαγγελματίες να περιλαμβάνουν καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτουν με καταναλωτές.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του νόμου αυτού ορίζει τα ακόλουθα:

«Συμβατική ρήτρα η οποία δεν αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεως με τον καταναλωτή θεωρείται καταχρηστική σε περίπτωση κατά την οποία η ρήτρα αυτή, αφ' εαυτής ή σε συνδυασμό με άλλες διατάξεις της συμβάσεως, δημιουργεί, σε βάρος του καταναλωτή και αντιθέτως προς ό,τι επιτάσσει η καλή πίστη, ουσιώδη ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών.»

7 Το άρθρο 6 του εν λόγω νόμου προβλέπει τα εξής:

«Οι καταχρηστικές ρήτρες που περιλαμβάνονται στη σύμβαση και διαπιστώνονται είτε από τον ενδιαφερόμενο προσωπικώς είτε μέσω των εξουσιοδοτημένων από τον νόμο οργάνων δεν παράγουν αποτελέσματα έναντι του καταναλωτή, η δε σύμβαση εξακολουθεί να ισχύει με τη συγκατάθεση του καταναλωτή μόνον εφόσον τούτο είναι ακόμη δυνατόν μετά την απαλοιφή των εν λόγω ρητρών.»

Ο νόμος 134/2010 περί κώδικα πολιτικής δικονομίας

8 Το άρθρο 431 του Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (νόμου 134/2010 περί κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 1ης Ιουλίου 2010 (αναδημοσιευθέντος στη *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 247 της 10ης Απριλίου 2015), με τίτλο «Τα αποτελέσματα του δεδικασμένου», ορίζει τα εξής:

«1. Κανείς δεν μπορεί να διωχθεί δύο φορές υπό την ίδια ιδιότητα, για την ίδια αιτία και με τον ίδιο σκοπό.

2. Κάθε διάδικος μπορεί να επικαλεστεί το δεδικασμένο σε άλλη διαφορά, εφόσον το δεδικασμένο αυτό συνδέεται με την επίλυση της υπό κρίση διαφοράς.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

9 Στις 25 Ιουλίου 2007 ο YI συνήψε σύμβαση δανείου ως καταναλωτής με το πιστωτικό ίδρυμα Bancpost S.A. București.

10 Στις 10 Μαΐου 2018 ο YI, χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου, άσκησε ενώπιον του Judecătoria Sectorului 2 București (πρωτοδικείου του τομέα 2 του Βουκουρεστίου, Ρουμανία), δικαστηρίου της έδρας του επαγγελματία, ένδικο βοήθημα (στο εξής: πρώτη ένδικη διαδικασία) με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας ορισμένων ρητρών που περιλαμβάνονταν στη συναφθείσα σύμβαση. Το εν λόγω ένδικο βοήθημα, το οποίο αφορούσε τις ρήτρες της σύμβασης σχετικά με τις προμήθειες ανοίγματος φακέλου και διαχείρισης του δανείου, τη δυνατότητα του επαγγελματία να τροποποιεί μονομερώς τα συμβατικά επιτόκια και τις προμήθειες ή τα λοιπά έξοδα του δανείου, καθώς και με την προμήθεια πρόωρης εξόφλησης, είχε ασκηθεί κατά της ERB, εταιρίας είσπραξης απαιτήσεων, στην οποία είχε μεταβιβαστεί η απορρέουσα από τη σύμβαση απαίτηση.

11 Με απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2018 της οποίας η ημερομηνία επιδόσεως στους διαδίκους δεν είναι γνωστή, το επιληφθέν δικαστήριο απέρριψε το ένδικο βοήθημα ως αβάσιμο (στο εξής: πρώτη δικαστική απόφαση). Δεδομένου ότι ο YI δεν άσκησε έφεση κατά της απόφασης, αυτή κατέστη τελεσίδικη.

12 Στις 14 Αυγούστου 2019 ο YI, εκπροσωπούμενος αυτήν τη φορά από δικηγόρο, άσκησε ένδικο βοήθημα ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου της κατοικίας του, Judecătoria Sighișoara (πρωτοδικείου Sighișoara, Ρουμανία) (στο εξής: δεύτερη ένδικη διαδικασία). Το εν λόγω ένδικο βοήθημα στρεφόταν κατά της ίδιας εταιρίας και αφορούσε, σε μεγάλο βαθμό, τις ίδιες συμβατικές ρήτρες με εκείνες που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως. Ειδικότερα, επρόκειτο για τις συμβατικές ρήτρες σχετικά με τις προμήθειες ανοίγματος λογαριασμού και της μηνιαίας διαχείρισης του δανείου, καθώς και για τη ρήτρα σχετικά με το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο.

13 Με απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2019, το δικαστήριο αυτό έκανε δεκτό το ένδικο βοήθημα.

14 Κατά της εν λόγω αποφάσεως άσκησε έφεση η ERB ενώπιον του Tribunalul Specializat Mureș (ειδικού δικαστηρίου Μούρες, Ρουμανία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο. Με απόφαση της 6ης Απριλίου 2021, το αιτούν δικαστήριο έκανε δεκτές τις αιτιάσεις της ERB σχετικά με την προμήθεια για τη διαχείριση του δανείου, επιβεβαιώνοντας παράλληλα τον καταχρηστικό χαρακτήρα των λοιπών συμβατικών ρητρών που αναφέρονται στη σκέψη 12 της παρούσας αποφάσεως.

15 Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος του δεδικασμένου της πρώτης δικαστικής αποφάσεως, η ERB άσκησε έκτακτο ένδικο μέσο ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου. Η άσκηση του συγκεκριμένου ένδικου μέσου στηρίζεται στην παράλειψη του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου να εξετάσει τη δικονομική ένσταση του δεδικασμένου την οποία προέβαλε η ERB.

16 Στο πλαίσιο της εξέτασης του έκτακτου ένδικου μέσου, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τον τρόπο κατά τον οποίο πρέπει να γίνει η στάθμιση μεταξύ των δικαιωμάτων του καταναλωτή και της αρχής του δεδικασμένου. Διευκρινίζει ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαθέτει, φαίνεται ότι, στο πλαίσιο της πρώτης ένδικης διαδικασίας, ο YI, ο οποίος δεν εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο, δεν είχε τις κατάλληλες γνώσεις ώστε να επικαλεστεί τα

δικαιώματά του που απορρέουν από το καθεστώς της προστασίας των καταναλωτών. Για τον λόγο αυτόν, ο ΥΙ άσκησε ένδικο βοήθημα ενώπιον δικαστηρίου της έδρας του επαγγελματία ενώ μπορούσε να αποταθεί στο αρμόδιο δικαστήριο του τόπου κατοικίας του. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, επιπλέον, ότι ο καταναλωτής δεν μετέσχε στη συζήτηση ενώπιον του Judecătoria Sectorului 2 București (πρωτοδικείου του τομέα 2 του Βουκουρεστίου) και ότι, αμέσως μόλις απέκτησε τη συνδρομή δικηγόρου, ο καταχρηστικός χαρακτήρας των επίμαχων συμβατικών ρητρών επιβεβαιώθηκε εν πολλοίς από δύο διαφορετικά δικαστήρια.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunalul Specializat Mureș (ειδικό δικαστήριο Μούρες) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13], υπό το πρίσμα, ιδίως, της εικοστής τρίτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας αυτής και της αρχής της αποτελεσματικότητας, την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα εθνικού δικαστηρίου να εξετάσει υπόνοιες περί καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών οι οποίες περιλαμβάνονται σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, ακόμη και όταν οι εν λόγω ρήτρες έχουν προηγουμένως εξεταστεί από άλλο εθνικό δικαστήριο στο πλαίσιο πρωτοβάθμιας δίκης η οποία κινήθηκε από τον καταναλωτή, ο οποίος δεν μετέσχε στη σχετική συζήτηση και δεν είχε την κατάλληλη συνδρομή ή εκπροσώπηση από δικηγόρο, εκδόθηκε δε απορριπτική δικαστική απόφαση η οποία δεν προσβλήθηκε από τον καταναλωτή –η οποία, επομένως, απέκτησε, σύμφωνα με το εθνικό δικονομικό δίκαιο, ισχύ δεδικασμένου (res judicata)– εάν, από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της διαφοράς, προκύπτει κατά τρόπο πειστικό και εύλογο ότι ο εν λόγω καταναλωτής δεν έκανε χρήση του ενδίκου μέσου στο πλαίσιο της πρώτης αυτής δίκης λόγω των περιορισμένων γνώσεων ή ενημέρωσης που διέθετε;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

18 Αφενός, η ERB υποστηρίζει, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι δεν είναι ούτε αναγκαίο ούτε σκόπιμο να υποβληθεί προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, καθόσον τα ζητήματα για τα οποία διερωτάται το αιτούν δικαστήριο αφορούν κυρίως το καθεστώς του δεδικασμένου δυνάμει του ρουμανικού αστικού δικονομικού δικαίου και όχι δυνάμει του δικαίου της Ένωσης.

19 Αφετέρου, χωρίς να προβάλει ρητώς ένσταση απαραδέκτου, η Ρουμανική Κυβέρνηση επισημαίνει, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι δεν προκύπτει με σαφήνεια από την απόφαση περί παραπομπής αν οι συμβατικές ρήτρες που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της πρώτης ένδικης διαδικασίας είναι πανομοιότυπες με εκείνες που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης ένδικης διαδικασίας. Αν αποδειχθεί ότι οι ρήτρες αυτές διαφέρουν μεταξύ τους, η αρχή του δεδικασμένου δεν έχει ισχύ εν προκειμένω.

20 Κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησόμενης δικαστικής απόφασης να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο, τα οποία θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Συνεπώς, εφόσον το υποβαλλόμενο προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία ή το κύρος κανόνα του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει κατ' αρχήν να απαντήσει, εκτός αν προκύπτει ότι η ερμηνεία την

οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, αν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, αν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο εν λόγω ερώτημα (απόφαση της 27ης Απριλίου 2023, AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

21 Κατά πάγια επίσης νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, το εθνικό δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο για την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του εθνικού δικαίου, ενώ το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται αποκλειστικώς επί της ερμηνείας ή του κύρους νομοθετήματος της Ένωσης βάσει των πραγματικών περιστατικών που του εκθέτει το εθνικό δικαστήριο (απόφαση της 27ης Απριλίου 2023, AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

22 Όσον αφορά τα επιχειρήματα της ERB, αρκεί η παρατήρηση ότι, με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο, τηρουμένων των απαιτήσεων τις οποίες θέτει η νομολογία που μνημονεύεται στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως, να ερμηνεύσει την οδηγία 93/13 καθώς και την αρχή της αποτελεσματικότητας. Επιπλέον, από τις πληροφορίες που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής προκύπτει σαφώς ότι το συγκεκριμένο ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης είναι χρήσιμο για το αιτούν δικαστήριο προκειμένου το ίδιο να είναι σε θέση να κρίνει αν επιτρέπεται, βάσει της οδηγίας 93/13, παρέκκλιση από την αρχή του δεδικασμένου υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης.

23 Όσον αφορά τις αμφιβολίες της Ρουμανικής Κυβέρνησης σχετικά με το αν ισχύει στο πλαίσιο της υπόθεσης της κύριας δίκης η αρχή του δεδικασμένου, παρατηρείται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως, απόκειται, εν τέλει, αποκλειστικώς στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν και κατά πόσον οι συμβατικές ρήτρες που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της πρώτης ένδικης διαδικασίας είναι πανομοιότυπες με εκείνες που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης ένδικης διαδικασίας.

24 Δεδομένου ότι ο έλεγχος του παραδεκτού των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως περιορίζεται στην πρόδηλη μη τήρηση των απαιτήσεων που μνημονεύονται στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως και λαμβανομένης υπόψη της περιστάσεως ότι από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει πρόδηλη μη τήρηση των απαιτήσεων αυτών εν προκειμένω, δεν μπορεί να συναχθεί από την ενδεχόμενη έλλειψη πλήρους ταύτισης μεταξύ των συμβατικών ρητρών που εξετάστηκαν στο πλαίσιο των δύο διαδικασιών ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.

25 Συνεπώς, το προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

26 Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Επιπλέον, το Δικαστήριο ενδέχεται να χρειασθεί να λάβει υπόψη του κανόνες του δικαίου της

Ένωσης στους οποίους δεν αναφέρθηκε ο εθνικός δικαστής με το ερώτημά του (απόφαση της 30ής Μαΐου 2024, Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

27 Στο Δικαστήριο απόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (απόφαση της 30ής Μαΐου 2024, Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

28 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κυρίως ως προς τη συμβατότητα με την οδηγία 93/13 της διεξαγωγής της πρώτης ένδικης διαδικασίας συγκεκριμένα και, κατά συνέπεια, θέτει το ζήτημα αν, λαμβανομένου υπόψη του τρόπου διεξαγωγής της εν λόγω διαδικασίας, άλλο εθνικό δικαστήριο μπορεί, παρά την ισχύ δεδικασμένου που έχει αποκτήσει η πρώτη δικαστική απόφαση, να εξετάσει μεταγενέστερα τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών που αποτελούν το αντικείμενο της αποφάσεως αυτής. Όσον αφορά την πρώτη ένδικη διαδικασία, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι ο καταναλωτής επέλεξε τη δωσιδικία του επαγγελματία προκειμένου να ασκήσει το οικείο ένδικο βοήθημα, ότι δεν επικουρούνταν από δικηγόρο στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, ότι δεν μετέσχε στη συζήτηση και ότι δεν άσκησε εμπρόθεσμα έφεση κατά της πρώτης δικαστικής αποφάσεως.

29 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της εικοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας αυτής, της αρχής της αποτελεσματικότητας και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), έχει την έννοια ότι επιτάσσει να εξετάζεται από εθνικό δικαστήριο ο ενδεχομένως καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών μιας σύμβασης που έχει συναφθεί μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή όταν οι εν λόγω ρήτρες έχουν εξεταστεί από άλλο εθνικό δικαστήριο του οποίου η απόφαση έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, εφόσον, ενώπιον του πρώτου αυτού δικαστηρίου, ο καταναλωτής δεν επικουρούνταν από δικηγόρο, δεν μετέσχε στη συζήτηση και δεν άσκησε το διαθέσιμο ένδικο μέσο λόγω των περιορισμένων γνώσεων ή πληροφοριών τις οποίες διέθετε.

30 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, δεδομένης της φύσης και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος το οποίο συνίσταται στην προστασία των καταναλωτών, η οδηγία 93/13 επιβάλλει στα κράτη μέλη, όπως προκύπτει από το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με την εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της, την υποχρέωση να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα «προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές» [απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

31 Επ' αυτού, τονίζεται ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το δίκαιο της Ένωσης δεν εναρμονίζει τις διαδικασίες εξέτασης του φερόμενου ως καταχρηστικού χαρακτήρα μιας συμβατικής ρήτρας και, κατά συνέπεια, οι διαδικασίες αυτές εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι συνάδουν με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας

[απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

32 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει τη σημασία που έχει η αρχή του δεδικασμένου τόσο στην ενωσιακή έννομη τάξη όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις. Ειδικότερα, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, επιβάλλεται να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων οι οποίες έχουν καταστεί τελεσίδικες μετά την εξάντληση των διαθέσιμων ένδικων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση των ως άνω ένδικων μέσων [απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

33 Ως εκ τούτου, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει, κατ' αρχήν, στα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε ορισμένη απόφαση, ακόμη και αν έτσι θα μπορούσε να αρθεί εσωτερική κατάσταση μη συνάδουσα προς το δίκαιο της Ένωσης [απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

34 Όσον αφορά την τήρηση των απαιτήσεων που απορρέουν από τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, αυτή πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένων υπόψη της σημασίας των οικείων κανόνων στην όλη διαδικασία, του τρόπου διεξαγωγής της και των ιδιαιτεροτήτων των κανόνων αυτών ενώπιον των διαφόρων εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων [απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

35 Επομένως, αν οι εφαρμοστέοι εσωτερικοί δικονομικοί κανόνες προβλέπουν τη δυνατότητα του εθνικού δικαστηρίου να επανεξετάσει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου προκειμένου να δημιουργήσει κατάσταση συμβατή με το εθνικό δίκαιο, η δυνατότητα αυτή πρέπει, σύμφωνα με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, να κατισχύσει, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ώστε να αποκατασταθεί το συμβατό της επίμαχης καταστάσεως με το δίκαιο της Ένωσης [απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

36 Όσον αφορά, πιο συγκεκριμένα, τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αποτελεσματικότητας, η οποία είναι η μοναδική αρχή την οποία μνημονεύει το προδικαστικό ερώτημα, υπογραμμίζεται ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης ενέχει, μεταξύ άλλων για τα δικαιώματα που απορρέουν από την οδηγία 93/13, απαίτηση περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οποία επαναλαμβάνεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 47 του Χάρτη. Η συγκεκριμένη απαίτηση ισχύει ιδίως όσον αφορά τις δικονομικές προϋποθέσεις των ένδικων βοηθημάτων που στηρίζονται στα δικαιώματα που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης [απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 76 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

37 Εν προκειμένω, οι αμφιβολίες που διατηρεί το αιτούν δικαστήριο αφορούν κυρίως τη συμβατότητα με την οδηγία 93/13 της διεξαγωγής της πρώτης ένδικης διαδικασίας συγκεκριμένα και όχι της σχετικής εθνικής νομοθεσίας. Ειδικότερα, από κανένα στοιχείο της αποφάσεως περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι η εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση, η οποία διέπει τις λεπτομέρειες εφαρμογής της αρχής του δεδικασμένου στο πλαίσιο των ένδικων βοηθημάτων που ασκούν οι καταναλωτές με αίτημα να διαπιστωθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας συμβατικών ρητρών, αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας επειδή καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή της προστασίας που η οδηγία 93/13 επιδιώκει να παράσχει στους καταναλωτές ή θίγει, για άλλο λόγο, την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας 93/13, περίσταση την οποία οφείλει πάντως το αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

38 Συναφώς, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να προβεί σε αυτεπάγγελτη εξέταση του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών δικαιολογείται από τη φύση και τη σημασία του δημοσίου συμφέροντος στο οποίο ερείδεται η προστασία την οποία παρέχει στους καταναλωτές η οδηγία 93/13, οπότε ο αποτελεσματικός έλεγχος του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών δυνάμει της οδηγίας 93/13 δεν μπορεί να διασφαλιστεί αν οι δικαστικές αποφάσεις που δεν κάνουν λόγο για τέτοιο έλεγχο έχουν ισχύ δεδικασμένου (απόφαση της 17ης Μαΐου 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 50).

39 Απεναντίας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προστασία αυτή θα διασφαλιζόταν αν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο κατέληγε στη διαπίστωση ότι, κατά τη διάρκεια της πρώτης ένδικης διαδικασίας, το αρμόδιο δικαστήριο έλεγξε τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της σύμβασης και ότι από την εξέταση αυτή, αιτιολογηθείσα συνοπτικώς κατ' ελάχιστον, δεν προέκυψε η ύπαρξη καμίας καταχρηστικής ρήτρας, ο δε καταναλωτής ενημερώθηκε προσηκόντως ότι, ελλείψει εφέσεως εντός της προθεσμίας που τάσσει το εθνικό δίκαιο, θα απολέσει το δικαίωμα να προβάλει εκ των υστέρων τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών αυτών (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 17ης Μαΐου 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 51).

40 Ειδικότερα, αποφατική διαπίστωση κατόπιν πραγματικού ελέγχου του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών δεν μπορεί, αφ' εαυτής, να αποτελέσει στοιχείο ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση την αρχή του δεδικασμένου.

41 Ομοίως, οι περιστάσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως δεν συνεπάγονται κατ' ανάγκην ότι η πρώτη ένδικη διαδικασία δεν ήταν ικανή να διασφαλίσει επαρκή έλεγχο των φερόμενων ως καταχρηστικών συμβατικών ρητρών και να εγγυηθεί, κατά συνέπεια, αποτελεσματική δικαστική προστασία του καταναλωτή βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη, πράγμα που εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο αυτό πρέπει να εξακριβώσει ότι η πρώτη δικαστική απόφαση επιδόθηκε προσηκόντως στον καταναλωτή με μνεία των διαθέσιμων ένδικων μέσων και ότι δεν συντρέχουν άλλοι ιδιαίτεροι λόγοι συνδεόμενοι με τη διεξαγωγή της διαδικασίας αυτής, όπως η έλλειψη αιτιολογίας της εν λόγω αποφάσεως, οι οποίοι θα μπορούσαν να εμποδίσουν ή να αποτρέψουν τον καταναλωτή από την αποτελεσματική άσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων του.

42 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της εικοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας αυτής, της αρχής της αποτελεσματικότητας και του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν επιτάσσει να εξετάζεται από εθνικό δικαστήριο ο ενδεχομένως καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών μιας

σύμβασης που έχει συναφθεί μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή όταν οι εν λόγω ρήτρες έχουν εξεταστεί από άλλο εθνικό δικαστήριο του οποίου η απόφαση έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, περιλαμβανομένης της περίπτωσης που, ενώπιον του πρώτου αυτού δικαστηρίου, ο καταναλωτής δεν επικουρούνταν από δικηγόρο, δεν μετέσχε στη συζήτηση και δεν άσκησε το διαθέσιμο ένδικο μέσο, εφόσον η απόφαση αυτή έχει επιδοθεί προσηκόντως στον καταναλωτή με μνεία των διαθέσιμων ένδικων μέσων και δεν συντρέχουν άλλοι ιδιαίτεροι λόγοι συνδεόμενοι με τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης διαδικασίας, όπως η έλλειψη αιτιολογίας της εν λόγω αποφάσεως, οι οποίοι θα μπορούσαν να εμποδίσουν ή να αποτρέψουν τον καταναλωτή από την αποτελεσματική άσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων του.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, υπό το πρίσμα της εικοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας αυτής, της αρχής της αποτελεσματικότητας και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

έχει την έννοια ότι:

δεν επιτάσσει να εξετάζεται από εθνικό δικαστήριο ο ενδεχομένως καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών μιας σύμβασης που έχει συναφθεί μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή όταν οι εν λόγω ρήτρες έχουν εξεταστεί από άλλο εθνικό δικαστήριο του οποίου η απόφαση έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, περιλαμβανομένης της περίπτωσης που, ενώπιον του πρώτου αυτού δικαστηρίου, ο καταναλωτής δεν επικουρούνταν από δικηγόρο, δεν μετέσχε στη συζήτηση και δεν άσκησε το διαθέσιμο ένδικο μέσο, εφόσον η απόφαση αυτή έχει επιδοθεί προσηκόντως στον καταναλωτή με μνεία των διαθέσιμων ένδικων μέσων και δεν συντρέχουν άλλοι ιδιαίτεροι λόγοι συνδεόμενοι με τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης διαδικασίας, όπως η έλλειψη αιτιολογίας της εν λόγω αποφάσεως, οι οποίοι θα μπορούσαν να εμποδίσουν ή να αποτρέψουν τον καταναλωτή από την αποτελεσματική άσκηση των δικονομικών δικαιωμάτων του.

(υπογραφές)